

250 Ft

JÓZSI (Bábuhoz) Meglásd, hazaviszlek.
JÓZSI (Professzorhoz) Haza szeretnék menni.
PROFESSZOR. Az ki vagy mi ott, a pólya végén!
JÓZSI. Az egy bábu, három magam után.
Hazavinném magammal.
PROFESSZOR. Jól van, jószikám. Látom, kirisztult a
fejed és tudod, hogy ez egy bábu és nem
éltény, mint ahogy betegségemben hiszed.
Megkapják a szükséges papírokat és mennek.
Egyre jobban szeretek.
JÓZSI (húzza Bábut, nyelvével csemetit hozzá. Hátra-
hátra pillant. Közelebb hajol Bábuhoz,
szaporítja lépteit. Övegem ezt jól ismertük!
Most hazamegyünk és főnök nekéd ebóder.
Akkor is, ha ő azt hiszi, hogy te csak egy bábu
vagy.

A sorozat új és régebbi kötetei megvásárolhatók
vagy megrendelhetők az Ezredvég c.
folyóirat kiadóhivatalában: 1082 Budapest,
Baross utca 61.

KÁLMÁN MÁRTA

Nyílik az ajtó

KISREGÉNY

Z-füzetek/106

KÁLMÁN MÁRTA

Nyílik az ajtó

KISREGÉNY

BUDAPEST

Z-füzetek/106

**Sorozatszerkesztő:
SIMOR ANDRÁS**

**Tipográfia:
DOMJÁN ISTVÁN**

© Kálmán Márta

JÓZSI (Bábuhoz) Meglásd, hazaviszlek.

JÓZSI (Professzorhoz) Haza szeretnék menni.
PROFESSZOR Az ki vagy mi ott, a póráz végén?
JÓZSI Az egy bábu, húzom magam után.
Hazavinném magammal.
PROFESSZOR Jól van, Józsikám. Látom, kitisztult a fejed és tudod, hogy ez egy bábu és nem élőlény, mint ahogy betegségemben hitted.
Megkapják a szükséges papírokat és mennek.
Egyre jobban sietnek.
JÓZSI (húzza Bábut, nyelvével csettint hozzá. Hátra-hátra pillant. Közelebb hajol Bábuhoz, szaporázza lépteit. Öregem ezt jól átejtettük! Most hazamegyünk és főzök neked ebédet.
Akkor is, ha ő azt hiszi, hogy te csak egy bábu vagy.

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

Per analógiám

Józsi (*Bábuhoz*) Meglásd, hazaviszlek.

Józsi (*Professzorhoz*) Haza szeretnék menni.

Professzor Az ki vagy mi ott, a póráz végén?

Józsi Az egy bábu, húzom magam után.

Haza vinném magammal.

Professzor Jól van, Józsikám. Látom, kitisztult a fejed, és tudod, hogy ez egy bábu és nem élőlény, mint ahogy betegségemben hitted.

Megkapják a szükséges papírokat és mennek.

Egyre jobban sietnek.

Józsi (*húzza Bábut, nyelvével csettint hozzá. Hátra-hátra pillant. Közelebb hajol Bábuhoz, szaporázza lépteit*) Öregem, ezt jól átejtettük!

Most hazamegyünk, és főzök neked ebédet. Akkor is, ha ő azt hiszi, hogy te csak egy bábu vagy.

Önmagamról

Én a kassai Dómhoz: Meglátod, rövidesen jövök hozzád. Húsz kilométerre is ellátszik 100 méter magas tornyod, különösen, ha a képzelet még ki is egészíti. (A felső része látszik a legtisztabban. Gótikus formájú ablakaid közül a legfelsőbbek látszanak, az alsókat eltakarja a környezet. Bandukolok. Gyalog teszem meg az utat Pestről Kassáig? Nem lesz kicsit sok? Nem. A vágy a torony után megszázaszorozza erőimet. Már meg is érkeztem egyedül. Itt hajolt ki Groszman Pötyi a mozgó vonat ajtaján, hogy hamarabb és pontosabban szemügyre tudja venni a rég látott szeretett Dómot, a tornya felső részét. Kiesett a mozgó vonatból és meghalt. Ő is mártír, mint az auschwitziak? Vagy csak egy buta baleset?

Hogyan tovább, én nem fogok kiesni. Hiszen én gyalog érkezem.

Már Hidasnémetinél járok, de semmi fáradtságot nem érzek.

A szűkebb környezetemet keresem. Ekkor veszem észre, hogy nem Kassára, Pestre érkeztem. Kettős környezetbe. Két teljesen egyforma lakás. Az egyik a Srobár utcában (ez most nem Kassán van), a másikba a 15-ös busszal jutsz el a Srobár utcából nézve Pestre. Pest (a világ) közepébe. Ez az újabb lakás. A kettő teljesen egyforma, még a szobadíszek, szobrocskák, a televízió helye és mérete is. Nem értem, ez hogyan lehet. Vera kislányom szereltetett nekem a kassai fürdőszobába egy plusz telefonkészüléket. És most megpillantom ugyanezt a készüléket a pesti, ugyanolyan fürdőszobában. Tudom, hogy Vera egyet fizetett ki, hogy a szerelő egyet szerelt, mégis kettő lett belőle. Egyformák a párnázott bútorok is. Ez nem lenne baj. De baj, hogy belőlem is kettő van. Vagy ez csak tükrös? De hátha ő (én) az igazi és nem ő utánoz engem, hanem én őt (magamat). Letakarom a tükröt egy terítővel. A másik (én?) el- tűnik. Én vagyok az igazi. El akarom felejteni őt (nem magamat). Egyedül maradok. Sikerül. Önmagammal csak meg tudok egyezni. *Hisz a másik Bábu volt. Otthagytam az út szélén. Az első szélőkésre befordult az árokba. A professzor jól tette, hogy elbocsátott.* A friss levegőn, a tiszta felvidéki klímán eltűntek a buborék-alakok. A kedvem is jobb lett.

Ez nem Kassa. Lakásunkból közletről, plasztikus körvonalakban látszik a Dóm. Miért mondom, hogy a „lakásunkból”? Hiszen ez már csak az én lakásom. Egyedül maradtam benne. De ha én egy vagyok és nem kettő, sem több, akkor választanom kell tudni, melyik legyen a lakásom. A Srobár utcai vagy a pesti? Ez a könnyebbik eset, mert bármelyiket választom, jól járok. De ott^ahol bármelyikről lemondok, ott csakis rosszul járok. A kassai Srobár utcában elhagyom a szüléimét, pedig nélkülük élni nem akarok és nem tudok. Meleg puha fészek.

Lesújtottak rá a fasiszták. A Dóm látványa az erkélyről enyhít valamennyire. Mégsem maradhatok itt. A pesti lakás két nemzedékkel odébb van. Gyerekeim – egy fiú egy lány – már nem értik a kassai Srobár utcát. Unokáim, a következő generáció, talán még közelebb állnak a kassai puha meleg fészekhez, mert nekik az már a mesék

birodalma.

Józsina: Maradjon is így. Én akarok lenni én, le akarom hámozni, ami nem hozzám tartozik. Ehhez az kell, hogy meg tudjam különböztetni az enyémet a többitől. Például a bábút az élő kislánytól. Elő kislány szundikál a kassai, Srobár utcai lakás egyik zugában ruhástul, az ablak előtt ülve. Szép gömbölyded feje van, vörös barna haja és olyan szelíd és annyira lágy. Hogy nem is félek tőle, pedig tulajdonképpen egy vadidegen, akiről azt sem tudom, ki az apja-anyja. Bábútól el szeretnék búcsúzni, csak arra volt jó, hogy meg tudjam különböztetni egymástól az élőt az élettelenről. Bábú világát az enyémtől. Pedig mind a kettő igazi. Ha közelítek a kislányhoz, ízibe eltűnik, ahogy visszafelé mozgok, ahogy hátrálok, újból megjelenik. Berendezkedem éjszakára, akkora távolságot tartok a kislánytól, hogy még lássam őt, nem csak a hült helyét, hanem őt magát. Átölelem az éjszakai kispárnát és már alszom is, már útban az ágy felé, még mielőtt odaért volna a fejem a párnához. Nyugodt, kellemes éjszaka után kiegyensúlyozottan ébredem, hiába dörzsölöm a szemem, sem kislányt, sem más idegent nem látok. Talán álmodtam az egészet. Nem lehet. Hiszen a következő este ismét megjelenik és sok következő estén is. De amikor gyermekeim figyelmeztetnek, hogy ott valóban nincs senki, hogy ez részemről „hallucináció”, nem szállók vitába velük. Elhiszem, hogy az aminek mondják, és valóban nem is látom többé. Kérem őket, meséljenek a betegségem ideje alatti egyéb ilyen viselt dolgaimról, mert akkor biztos, hogy megszabadulok tőlük, és én meg akarok szabadulni, nem szeretnék úgy járni, mint Józsi Bábuval és a Professzorral. Különösen, hogy el szeretném kerülni, hogy unokáim összenézzenek a fejem felett és pillantásukban az legyen: „nagy-mama bolond”.

A két lakás elmélete: van, vagy nincs. *Akár csak Józsi és a Professzor. Becsapok mindenkit. Úgy teszek, mintha elfogadnám, hogy csak egy lakás van, ám közben magamban „tudom”, hogy kettő van, a Srobár utcában és Pesten a Hegedűsben.*

Teljesen egyformák, még a fürdőszobában is ugyanaz a frottír törülköző van kirakva és azonos a párnahuzat is az ágyban. A két lakásba egymásból át lehet járni. Két szinten, Két helyen vezet lépcső az egyik szintről a másikra. Ahogy belépünk a gangról az előszobába, mintha bányába ereszkednénk, sötét van és rossz a levegő, tipikus pesti gázszag. Gyerekkoromban, ha vendégségbe jöttem Kassáról Pestre Margit nénihez, ezt a szagot szívtam magamba. Persze, ez Chicago volt. Én már a Hegedűsbe jöttem férjhez. Itt jobb volt a klíma. Esténként kellemes légáram jött a Sziget felől. Csak az előszobában rekedt meg a Hegedűsben is ez a gáz-szag. A Srobár utcai lakásban, amely most a párja a pestinek, semmilyen szag nincsen, esetleg vasárnap sütemény-szag a konyhából, ha vendéget várunk, Eperjesről, Hatvanból, Sopronból és természetesen Pestről. De most ez a lakás is Pesten van. A lenti bejárat a Hegedűsben, bent az előszobából 14 lépcső fel a felső szintre, ott a „nagy-szoba”, mely világosabb mint a lenti szint, ahol a bejárat szoba felett csak galériák láthatók, plafonig könyvekkel megtömve. Ha felérsz a lépcsőn, a nagyszoba körül három hálószoba és két fürdőszoba. Persze, ez nem igaz, ez tényleg csak álom lehet, vagy hallucináció, hiszen nem volt annyira jó dolgunk, hogy több fürdőszobánk lett volna, sőt, hogy ilyen egyáltalán létezik, csak középkorúan vettem észre, amikor ilyen körökbe sodródtam bel- és külföldön. Budapest első professzora operált, most, hogy begyulladt az epém, most amikor már öreg vagyok, és leszármazottaim már másképpen az életet- és a halált – elképzelni sem tudják. A legnagyobb professzorok válogatták ki, hogy milyen altatók alkalmazzanak az immáron 80 évesnek, nekem. Nem tudom, mi a neve, de következménye, voilá!

Félálomban, meztelenül odakötözve a gyúródeszkához, – Krisztus a keresztfán –, egy szúrás a bal kézfejemre és elindult a menet. A csuklómon egy óra (arany Omega női sport, eredeti tokban, (de már ez is álom, hiszen műtétkor semmilyen ékszert nem hagyhattam magamon. – A mutatók vad iramba kezdenek – a normális óra-járáshoz viszonyítva visszafelé, pörög, pörög. Percek, órák, napok, hetek, már hónapok, aztán egyre lassúbb a pörgés, évek. Ilyen hosszú volt az életem? – Aztán hirtelen megállnak a mutatók. Egy nagy zöttyenés, nekifutottam egy kétszárnyas mahagóni ajtónak, óriási réz-kilincsel, szecessziós stílusban. Egy zárt ajtónak, nincs tovább út. 1920. február 9-e van, este 10 óra, születésem pillanata. Itt a válasz örök kérdésekre, hogyan kezdődött az IDŐ, „kezdetben teremté Isten...” Ez teljesen kielégít. Itt kezdődött. Genezis, Teremtés, Csak én. Csak nekem szól az idők eleje és vége...

Mi ez az egész? Mi folyik itt? Hogy kezdődött?

Forró augusztus végi nap volt, Szent István után. Ideje volt a munkahelyemről haza menni. Mióta megözvegyültem, nincs autóm. De a hőség miatt nem merek gyalog nekivágni. Nagyon kivételesen taxizom. A sofőr mellé ülök. Az mond valamit, meg is ismétli, de nem értem, mit beszél. Hümmögök és többször azt mondom „igen”. Aztán egyik pillanatról a másikra, mintha a villany aludna el. Talán megvakultam? Csak a sofőr észre ne vegye, nagyon kellemetlen. Megkapaszkodom az ajtó kilincsébe. Aztán egy kattánás és nem hallom az autó zúgását. Megsüketültem.

Októberben ébredtem fel. Ami közben történ, nincs. Csak zavaros álmokképekre emlékszem.

Vagy egy másik vízióm: a Dóm. Ez a jelent úgy kezdődött, hogy a műtét, az altatás után arra ébredtem, egyedül vagyok. Pedig hát azért viszik a frissen műtöttet az ébredező szobájába, hogy ott felügyelet alatt legyen, amíg teljesen magához nem tér. De engem egyedül hagytak. Körülöttem még néhány üres ágy, a szemben lévő falon egy ablak. Inni szeretnék, kezem ügyében a csengő, megnyomom a gombot. Várok. Nem jön senki. Következő csengetésemre sem. Nem fogok belehalni, ha most nem ihatom, de az disznóság, hogy egyedül hagynak egy ébredetőt. Felelőtlenség. És ha kiugranék az ágyból? No azt azért nem, de felülök és kiabálok: Hello! Visszafekszem. Talán elaludtam. Mert felébredek. Onnan tudom, hogy aludtam. És ott van mellettem lányom és anyám, a kettő együtt egy személy. Még jó, hogy a kiabálásomra nem jött

senki, hiszen egy percig sem voltam egyedül. Ez is hallucináció volt? Szerencsére nem féltem.

Még akkor sem féltem, amikor az ablak magától kinyílt és behajolt az ablakon a Dóm teteje. Az óra és az alatta lévő oszlopsor, ahol a tűzoltók szoktak állni, figyelve a várost, nincs-e valahol tűzre utaló füst. „Tűzre, vízre vigyázzatok” A Dóm régi formájában jelentkezik, barátságosan, csaknem mosolyogva. Sötét szürke, majdnem fekete, nem olyan mint most, amikor idegenforgalmi célra ki van suvikszolva. Ez a régi, a kassai lakosok Dómja, Márai Dómja, az én Dómom. A régi hosszú és messziről is jól látható mutatókkal. Most itt dugja be a fejét a torony az ablakomon, a kórházi szoba ablakán, még meg is hajtja a fejét előttem. Feje majdnem az ágyamig ér. Ha kinyújtom a kezem, meg is tudom simogatni. Köszönöm, hogy soha nem hagyott elkészni az iskolából, amíg el nem haladtam előtte, nem engedte elütni a nyolc órát.

Nem én alkalmazkodtam hozzá, ő igazította mutatóit az én IDŐMHÖZ. Akkor is, amikor elhajtottak minket a Kazinczy utcai zsidó templomba, majd a gettóba. Megállította az időt, nem

akarta, hogy tovább menjünk. Látszott rajta a megrendülés, a sajnálat és könnyek hullottak az oszlopsor mélyedéseiből a flaszterre, a torony alatt felvonulók fejére... Ez kicsit lehűtötte az izgalomtól megugrott vérnyomásokat, enyhítette a félelem szívdobogását, de letörni a borzalmakat nem volt elég ereje. Talán ha tömegesen betódultunk volna a főkapunk és ott kértünk volna menedékjogot. Talán, talán, de ezt akkor senki nem merte.

Anyám hitt a felsőbbiségnek: ha egyszer azt mondták nekünk, hogy munkára visznek, kis családi házakban fogunk lakni, jó dolgunk lesz. Miért is ne hittük volna el? Apuka nem szólt. Megnyugtatta, hogy anyuka elhitte, amit mondtak, jobb volt így. A családban és egész környezetemben én voltam a vészmadár. Leplezni sem tudtam félelmemet, remegett kezem-lábam. Most, hogy betegágyamban elvonul előttem a kép, mégsem azonos az emlék a régi valósággal. Lehámlott róla annak tudata, hogy mindaz valóban megtörtént, amit állandóan visszatérően, ismétlődően átélek. Kassát, a Srobár utcát, a Dómot és a lakást, amelyet a hátunk mögött kulccsal zárnak le, amelyre pecsétet aggatnak, nehogy visszatudjunk menni. Egy lezárt otthon a hátunk mögött. Hogy most kettő van belőle (valóban?) talán kárpótlás.

A másik lépcsősor, a pesti lakásban a földszintről az emeletre vezet, a középső szobát köti össze az emeleti tv-szobával. (De hiszen az én gyerekkoromban még nem létezett tévé.) Naponta sokszor megjárom a lépcsősorokat, a 14 lépcsőfokot felfelé, egy kör az emeleten és a másik lépcsősoron lefelé. Az ideiglenesen mellém fogadott ápolónő ijedten mered rám a sarokból. Nem szól, mintha félne tőlem, ahogy a szintek között robogok. Melyik szintet tagadjam meg? Ha az elsőt nevezem ki álomnak és nem létezőnek, elvesztem a múltamat, ha a felsőt, B-t és gyerekeimet tagadom meg. Az egyetlen megoldás a két lakás összeolvasztása. De főleg a külvilág felé. Verbálisán. Este játszadózom a két lakással, nappal álomnak minősítem mindkettőt. *Józsi és Bábu*. Összeolvasztom őket. Nem hatszobás lesz a végleges otthonom, csak három, de még így is félek, hogy valaki, valakik úgy minősítik, hogy minek egy egyedülálló vénasszonynak egy ekkora lakás. Hogy ennek túl nagy a rezsije. Hát nem túl nagy, mert hiszen mindenből annyit fizetek, amennyit fogyasztok. Talán csak a közös költség egy fix összeg, és nem tőlem függ. De kinek jutna ilyesmi az eszébe? Hatóság? Hatóság, közösség véleményének ma már nincs olyan súlya, mint volt az előző rendszerben. Voltaképpen most már csak a gyerekeim érdekelnek. Csak nekik ne jusson ilyen borzalom az eszükbe. Nem akarok innen elköltözni. Elborult agyammal nem voltam tisztába a lakások vonatkozásában Kassa-Srobár utca, Budapesten pedig az álombéli hatszobás, ahonnan 15-ös busszal haza, Kassára utazhatom. Miklóskám, fiam győzköd, hogy tévedek. „De hiszen ez a te lakásod, a te neveden van, kizárólag a tiéden” – mondta. Ez talán annak a jelen, hogy nem jut eszébe, hogy elmenjek. Tudja, hogy csak itt vagyok a helyemen. Ha 50 éve eltettem valamit egy fiókban, álomból riasztva is megmondom, hogy hol keressék: ez olyan fordult elő sűrűn az utóbbi hónapokban, amikor kórházban feküdtem. Becsültek is érte. Főleg a kislányom tudja méltányolni ezeket a dolgokat. Vera. Hadd beszéljek most kicsit róla.

Ugye, már mondtam, hogy ébredező ágyam mellett ott volt lányom és anyám. Csak éppen nem tudom, hogy ez egy személy vagy kettő. Mert előfordulnak velem olyan esetek, amikor valamire azt mondom, hogy „ha anyuka megengedi”, miközben

rámutatok Verára. Meg olyan, hogy Verát kérdezem: „Emlékszel-e arra, amikor engem elgázolt a szekér a Várkapu és a Srobár utca sarkán és mégsem történt semmi bajom...” Ezt Verától kérdezem, aki akkor, amikor engem a szekér elgázolt, még meg sem született (ő is válaszol), de a kérdés anyukának szólt. „Az őrangyal volt” – válaszolta. Én észre sem veszem a keveredést. Ezt hívják szaknyelven úgy, hogy zavartság. Nos, most ez a koromtól, vagy a láztól van? De bármitől is, Verára jellemző és nem rám, hogy őt hiszem anyukámnak. Mert szigorú velem, de gondoskodó és a közelében biztonságban érzem magam. Ő az, aki naponta háromszor jött be a kórházba. A portás azt hitte, ő ott valamilyen főnök és tisztelettel szalutált neki. Ő tárgyal az orvosokkal és most már azok is őt keresik az én betegségem ügyében.

Régebben azt hittem, hogy Vera nem szeret engem, de legalábbis közömbös számára, hogy velem mi történik. Most ezúton kérek tőle bocsánatot. Voltak olyan napok, nem is kevés, amikor még a pisiléssel is megvártam, nem volt könnyű kitépészködni az ágyból, visszamászni még nehezebb. Eddig őt műtét van mögöttem két hónapon belül. Mind az epehólyag miatt. Valami születési rendellenesség, amely 80 éves koromban lett manifeszt. Megkérdeztem azt a nagyon emberi, nagyon türelmes, nagyon lelkiismeretes, feketebajszú (nem festett) professzoromat, mi történne, ha nem engedem magam megműteni. Nagyon őszintén válaszolt. Lehet, hogy semmi, mondta, de ha még egyszer begyullad az epehólyag, azt valószínűleg nem élné túl. Hát akkor műtsenek, és félelem nélkül feküdtem fel (fektettek) a nagybajszú, kedves ember kése alá.

Tulajdonképpen miért ragaszkodom még mindig az élethez? Hiszen 1944-ben egy napért is mit fizettem volna. Egy napért egy évet, nem is volt irreális. Hogy megérni a 2000-t Hogy férjem lesz és három gyereke? Nagyon valószínűtlennek látszott. De így lett. És milyen csodálatosak mind a hárman. (Az első már nincs köztünk.) Egy célzást nem tesznek, hogy mennyi gondot okoz nekik a betegségem. A legnagyobb baj, hogy kedves és értelmes állásomat fel kellett adnom. B. helyett is szeretnek a gyerekeim. Most már útban vagyok B. felé, az óbudai zsidó temetőben. Azért abban, mert bár régen „kitértem”, családtagjaim, B. és családja – akiknek egyáltalán sírjuk van – ott fekszenek.

Anyukának és Apukának nincs sírja. Még poruk is összekeveredett másokéval. Annyi maradt meg belőlük, hogy én egyedül még emlékszem rájuk, Hogy tudnám visszatartani emléküket, hogy a következő nemzedékekben is éljenek még? Attól tartok, hogy sehogy. Voltunk Kassán Miklóssal és Verával. Elmentünk az összes temetőbe. Sándor bácsi sírja már eltűnt. Nem volt, aki hosszabbítsa a sírfenntartást. Nagyapát és nagymamát egyszerűen nem találtuk.

Anyuka és Apuka csak nevüket hagyhatták volna ott valami emléktáblán, de ilyent sem találtunk. Talán ha egy sártengeren keresztül tudtunk volna gázolni. Ági unokatestvérem – aki Belgiumban lakik pár évvel ezelőtt értesített, hogy beíratta nevüket a Jad Vasem sokmilliós listájára. Nem szándéksom elmenni Izraelbe, hogy megnézzem. De azt megelégedéssel venném, ha gyerekeim és unokáim eljutnának oda. Attól tartok, az unokák még nevüket sem tudják dédszüleiknek. A róluk is szóló könyvem sem érdekli őket. Talán, ha majd ők is felnőttek lesznek.

De azért azt nem szeretném, hogy zsidótudatuk legyen. Nem szeretném átörökíteni azt, hogy már egy ZS-betű láttán szívdobogást kapjanak, mint én. Nemhiába utaztam

Kassára a háború után, hogy az anyakönyvi hivatalban hivatalosan is átírtassam a vallásomat római *katolikusra*, bizonyítandó: nemcsak számításból tértem át időlegesen. Most már örök időre rögzítve van, hogy katolikus vagyok. De ezt nem hiszik el nekem. Láttad volna népszámláláskor a számlálóbiztos arcát, amikor a vallás rovatba a katolikus írtam vele. Hiába settenkedem be egy-egy vasárnapi szentmisére a Jó Pásztor zárdába, az én katolikuságom nem hiteles. Beám, az őskeresztény az egyetlen, aki tanúsítani tudja: lázálomban – amire egyáltalában emlékszem – azt hagytam örökül neki, ne engedje a gyerekeinken, az unokáimnak, hogy zsidó házastársat válasszanak: hagyjuk végre abba a nemzedékről nemzedékre öröklődő borzalmakat. Válgék az egész zsidóság kereszténnyé. Ugyanakkor attól, hogy a kereszténységet a zsidóságnál fejlettebbnek tartom („*Dobd vissza kenyérrel...*”) nem tagadom meg az őseimet és a keresztény tanok elődeit. B.-vel hányszor beszéltük meg a folyton folyvást visszatérő kérdést! Testületileg és csoportosan kellene megkeresztelkedni, és a zsidó folklórt mint családi hagyományt megőrizni.

A hászidokat és az ortodoxia ez részét biztosan nem lehetne a megkeresztelkedés helyességéről meggyőzni, de a főáram, Izrael, Amerika, Európában Franciaország, Magyarország és a több kis állam zsidóságának jó része boldogan tagjává válna egy ilyen új közösségnek. Hiszen életformája, ha ebben nem akadályozzák, eljutott már a világhoz. Újabban divatba jött, hogy az emberek megkérdezik egymástól a vallásukat. Az válaszolom: római katolikus, de zsidó származású. Így tartom korrektnek.

(Egy spanyol nemesi családból származó hölgy minden péntek este meggyújtott két szál gyertyát az aszal alatt, de nem tudta, miért. Budapestre kellett eljönnie ahhoz, hogy elmeséljék neki az itteni feltételezést, mely szerint valószínű, hogy maronita család leszármazottja, amely az inkvizíció idejéből őrizte meg a tradíciót, hogy a péntek esti gyertyagyújtást, mint az egyéb zsidó szokásokat is, csak titokban lehet gyakorolni.)

Tegyünk mi is egy lépést a világ felé.

Régen nem láttam a kislányt a kanapén. De az egyik hajnalban arra ébredek, hogy valaki megsimogatja a kezemet. Nagyon jólesik. Mozdulatlanul várok, hátha megismétli a simogatást az ismeretlen kéz. De nem történik semmi. Elkezdek mocorogni a kezemmel, hogy felfelé tapogassam a rejtélyes, engem simogató kezet. De jaj, a csukló felett abbamarad a kéz a levegőben lebeg, egyedül, folytatás nélkül, de fölém hajol a tulajdonosa. A vöröses-barna kislány. Örömmel fogadom, vissza karom simogatni, akkor eltűnik. Ki ő? Vera? Lehet, hogy én vagyok? Megint ketten vagyunk, ő meg én, és egymást simogatjuk. Mégis inkább szeretnék egymagam lenni. Ez a kettősség betegség. Én pedig egészséges szeretnék lenni. De ha már nem vagyok az, legalább a fiuk, B. és Miklós ne vegyék észre. (Vera előtt nincsenek gátlásaim.)

Egyedül lakom ebben az óriási lakásban. Két lakásban? Éjjel arra ébredek, hogy a mellettem lévő ágyban B. forgolódik, mint 50 évi házasságunk idején mindig. Néha köhint egyet. Odafordulok és köszönök neki. Aztán nyugodtan alszom tovább. Most már nem lesem szorongva, hogy az enyémhez képest dupla gyorsasággal vesz lélegzetet. Most már nem kell lélegzetet vennie, csak azért teszi, hogy jelezze: itt van. Visszajött, vagy el sem ment talán. Mikor ébren vagyok szeretem B.-nek elmondani, hogy mik történtek aznap: Képzeld, a harmadik emeleten a Giziké volt lakásában megint új lakó van... Vermesék kiadták a lakásukat és a gyerekeikhez költöztek... Az

Intézet nagyon rendes volt velem, minden adminisztrációt elintéztek helyettem... Helyesled, hogy abbahagytam?... Most már nincsen visszaút... Új állást már nem fogok kapni. Most már nemcsak papíron vagyok öreg, a számítógépet nem vagyok képes megtanulni. Néha ideálisz a hátam mögé. Nem fordulok oda hozzád, mert akkor eltűnsz. Szeretem, ahogy a hátam mögött tudlak.

Az aneszteziológus nagyon izgult. 80 éveset még sohasem altatott. Félt, hogy nem ébredek fel többé? Ambiciózus fiatal nő volt az aneszteziológus. Az előzetes vizsgálatok befejezése után nem láttam többé. Pedig azt mondta, a műtét után meglátogat. A boríték is hiába volt előkészítve az éjjeliszekrény fiókjában. Anyuka (Vera) minden ilyesmit nagyon gondosan előkészített. Örültem, hogy ilyen megnyugtató és odafigyelő emberhez kerültem, mint ez az orvosnő. Ez persze nyilván a feketebajszú főnöktől függött. Ahogy ott feküdtem, a műtőasztalon, előttem a csukott kétszárnyú mahagóniaajtó, ahová tilos volt bemenni, amely az orrom előtt csapódott be, mögöttem a hosszú út, a 80 év, ami – legalábbis akkor úgy látszott – megismételhetetlen, egyszerre csak puha simogatást éreztem a tarkómon. Szerettem volna valamilyen jelét adni, hogy érzem a simogatást és köszönöm, mert nagyon fontos volt számomra azon a mezsgyén, ahol éppen voltam, de teljesen merev voltam, sem mozdulni, sem hangot adni nem tudtam és egyszerre csak még a szemem is becsukódott. De tudtam, hogy a simogatás az aneszteziológustól jön. Erősen koncentráltam az aneszteziológusra, felelni akartam neki, amikor egyszerre csak észrevettem, hogy nem női, hanem férfikéz matat a tarkómon. B., drága B., hogy lehet az, hogy nem ismertelek fel azonnal. Hát persze, hogy te vagy velem! Hogy találtál meg?

Sok minden megesett velem műtét előtt is, után is, a műtétek között is, (minthogy több volt belőlük), de hasonlóságok az egyes események között nem adódtak. Egyvalamit kivéve: az ágyam helye a helyiségben (teremben, szobában, cellában) mint következik.

Közvetlenül a fejem mögött fal. Az ágyam annak támaszkodik. Ha fel tudnám húzni maga, fejem az ágy támlája fölött közvetlenül a falt érintené. A jobb karom hosszában, így fekvő állapotban, fal. A fejem fölött is, halványzöldre festett fal. Olajfestékkel, ezért fénylik. De az elhelyezkedés kitűnő, mert ha befúrom magam a két fal találkozására által képezett sarokba, ki tudom kapcsolni a világot. Ahogy hanyatt fekszem az ágyban, a lábamnál nincs semmi, csak az ágy korlátja, erre akasztják a lázlapot, a törülközőt. Az ágyon kívüli világ ott kezdődik, bejárat a folyosóról, szemben néhány szék, mosdó. A bal oldalam maga a világ megtestesítése. Éjjeliszekrény, tele minden földi jóval, gyümölcsle, mobil telefon, pipereholmik, gyógyszer, néha egy szál virág, amelyet a be nem engedett látogatók, azt hívén, hogy ennek örülök, beküldenek. Ennek a bal oldalnak a hátránya, hogy túl közel engedi a világot, be az ágyba, akkor is, amikor nem kellene.

Az első ágy. A legmagasabb ágy, amellyel valaha is találkoztam. Elérhetetlen csengő, elérhetetlen éjjeliszekrény. Nagyon hideg van – októbert írunk. Persze, hiszen ki van törve az ablak a fejem mögötti falon, fél méterre a sarokkuckómtól. Mindenféle idegen orvosok jönnek és mennek, udvariatlanul a fejem fölött beszélgetnek. (A fodrásznál sem szerettem, ha miközben az én hajamat rakja be, a szomszéd kolléganőivel beszélget.) Ez udvariatlanság. Rosszulesik. Ezzel az ágygal kétszer

találkozom. Most, amikor a hordágyról begurítottak ebbe a szörnyű magas ágyba (hogyan fogok innen kikászálódni?), másodszor a nyelőcsövön keresztül történő beavatkozás után. A második találkozásról nem tudok, csak utólag rakom össze a mozaikokat. Mélyen alszom. Állítólag túl mélyen. Forog az egész világ. De nem úgy, ahogy szédülni szokás. Nem vízszintesen, hanem függőlegesen. Hanyatt fekszem és egyszerre csak a fejem elkezd hátrafelé zuhanni, miközben a lábaim felfelé merednek és 360 fokos szögben átfordulok. Ez többször megismétlődik. Megint a fejem fölött beszélgetnek. Aztán visznek, ez már ismerős terület, begurítanak az ágyba. Alszom. Nagyon sokáig. Állítólag egy egész napig.

A második ágy. Habár pontosan ugyanolyan, mint az első volt, mégis barátságosabb. Ez egy másik kórház, másik épület. Nincs betört ablak, nem kell fájni. Furcsállom, hogy itt is a fejem fölött beszélgetnek, de VIP-es betegnek titulálnak, (külön WC-s fürdőszoba, telefon), egy második ágy üres. Józsi Bábuhoz: *Jó helyre hoztalak?*

A harmadik ágy. Semmire nem emlékszem. Állítólag otthon vagyok a saját ágyamban. Meg kellene fordulnom, de nem sikerül. Bea szerencsére nagyon ügyes. Csodálatosan meg tudja támasztani a párnákat a fejem alatt. Miklóskám felesége ő. Ez a harmadik ágy egy óriási lépcsőház egyik csücskében van, üvegfallal leválasztható, be tudom zárni magamat. Legalábbis képzeletben. Egész álló nap azzal foglalkozom, milyen napszak lehet. Az ablakon keresztül látható világ színei, fényei arra engednek következtetni, hogy alkonyat van. Miklóskám hirtelen ott terem aktatáskával a hóna alatt, az ágyam lábánál. Erőteljesen megmarkolja a vállamat: „aufstehen, los, los”. Pedig nekem aludnom kell. Gonosz Miklóská ráncigái, pofozgat. Aludni. Olyan erővel tör rám az álmoság, hogy az sem érdekel, amikor fehérköpenyes idegenek ütnek-vernek és tüket szurkálnak szerte a testemen, végtagjaimon. Aztán kiabálok és sírok, „hagyjatok aludni, aludni akarok”. „Nem alhat, tüdőgyulladást kaphat.” Ez egy idegen hang. Férfi hang? Női hang? Miklóskám fölém hajol: „megyek, viszem a gyerekeket az iskolába”. „Most éjszaka?” „Nem éjszaka van, reggel.” „Nem, reggel van.” *Götterdämmerung.* Ne téveszd meg a gyerekeket. *Bábu: helyreigazítjuk őket, gyere. Mi vagyunk az erősebbek.*

A negyedik ágy. Ébredező kórterem. Azt már megénekeltek. Ott hajolt be a Dóm tornya az ablakon. Ez volt a kedvenc ágyam. Többször is belebújtam. Megszülettem, szeretkeztem, elmúltam benne. Ott álltak körülöttem mind: család (fel- és lemenők), barátok, kollegák. Hogy adjam tudtukra, hogy észlelem őket? Hogy természetes, a különböző generációk egyszerre vannak jelen. Ők vajon észlelik egymást? Én külön-külön szólok mindenkire. Hang nélkül, de úgy látom, pontosan értjük egymás szavát. Ez jóleső nyugalmat ad.

Elmesélem a következő ágyat, az *ötödiket*. A bal oldalamon a nagy nyitott semmi. Csak egy fehérre mázolt, bécsi kávéházi fogas mered az égnek. Rajta mint hatalmas karácsonyfadíszek, sötétvörös tömlők. Alighanem vér. Hogy merészelik ezt tenni velem? Meg sem kérdeztek. A professzorom bizonyára nem tud az egész akcióról. Meg is kérdezem egy fehérköpenyestől. Mert ha saját szakállára csinálja, akkor kéretem az ombudsmant. Ismerik ezek egyáltalán a vércsoportomat? „Hát persze, hogy ismerjük a vércsoportját” – mondja, bár hang nélkül, egy sötétöltönyös civil, fekete bajszú, nem festett. Hogy került ide? Ki lehet, honnan ismerem? Már nem is haragszom.

Valakire azért haragszom, csak nem tudom, kire kellene. A klinika épülete mellett, szorosan az épületre támaszkodva, felépítettek üvegből egy sokemeletes kígyó jellegű csövet. Abban jár a lift fel-alá, az utcáról (mintha az Üllői út lenne) Jól látható. Nagyon modern, nem illik a huszadik század eleji épületekhez. Inkább emlékeztet a párizsi Gerges Pompidou épületegyütteshez. No, nem is erre haragszom, fő a célszerűség. Hanem arra haragszom, hogy engem begyömöszöltek ebbe a liftbe. Az utcai járókelők, ha jó szemük van és véletlenül ismernek engem, könnyen felismerhetnek, ahogy ott fekszem a liftben. Legalább letakarták volna az arcomat. Hogy nem tették, ez személyiségi sérelme. Mégis jöjjön az ombudsman, ha már kitalálták ezt a funkciót. De most már nincs kinek szólnom. A fehérköpenyesek eltűntek, a lift már nem tartozik az ő hatáskörükbe. A lift pedig megy, lefelé, megállás nélkül. Nem látom, van-e még valaki a liftben rajtam kívül. Hát hányadik emeleten voltam, hogy ennyit tud a lift lefelé menni? Miért nem áll már meg? Most félek, mint Dürenmatt az *Alagútban*. Talán a Földet kerüljük meg, mint az úrhajósok, többször egy nap alatt.

Most nyomás a fejemben. Vár tolu az agyamba a hirtelen lassítástól. Ebből még stroke is lehet. Erre miért nem gondolnak azok, akik betettek ebbe csőbe, a liftbe. Megáll a lift, nem tudom, hogy a fejem lefelé lóg-e, vagy felfelé van az irány. Egy hatalmas kupola légterében vagyok, lebegek a súlytalanság állapotában, és egyszerre látok minden irányban. Szürrealista látvány. Vagy még inkább a sixtusi kápolna Raffaello stanzáival. Én nem is létezem, csak oda vagyok festve. Körülöttem felhő-fosztlányok, amelyekből könyökükre támaszkodó angyalkák kandikálnak ki, rózsaszínűek meg világos-kékek, és laposak. Két dimenzióban, mint a képecskék, amelyeket gyerekoromban gyűjtöttem. A kupola legtetetjén áll egy ember halvány zöld köntösben, arca is halványzöldbe burkolva (talán karmestere az egész térségnek), széttárja karjait és elkezdődik valami. Egy ismeretlen, talán az utolsó szakasz. Könnyű vagyok és boldog. De hiszen ez a *Hatodik (Pastorale) szimfónia!* Miklóskámnak játszottam a lemezt kiskorában. „Most jönnek a kecskék” – mondta, majd hozzám bújít, amikor kitört a vihar. A karmester egyszerre fogja át a teljes kupolatérséget, az egész felhő-kupacot. Itt és így kellene maradni, de valahol valakik másképp akarják, az összes felhőkupac egy kígyószerű képletbe tömörül és elkezdődik az utazás az előbbi liftben, most visszafelé. Megint visszaküldték, mint a mahagóni ajtótól, de nem haragszom most már senkire, ezt kellett megtapasztalnom: s legközelebb, amikor ide vetődöm, már ismerem majd a járást. Ez most arra volt szánva, hogy szokjam ezt a túlsó világot és ne féljek tőle. Mahler *IV. szimfóniája* szól. Ez maga az egész világ, a helyi világ mindenesetre, az Osztrák-Magyar Monarchia szintézise, a megöregedett Pelléas és Mélisande, vagy akár Wagner. (A jóisten áldja meg, aki kitalálta nekem a Bartók rádiót.)

Aztán az ágyamban ébredtem, a hatodikban.

A hatodik ágy. Ez voltaképpen nem is ágy, hanem egy teljes szoba, amelynek számos tolóajtaja van a külvilág felé. Egyszerre vagyok az ágyban és lebegek a falak mentén. Sorban húzom be, zárom az ajtókat. De csak a sokadik ajtó behúzása után vettem észre, hogy se kilincs, se kulcs, bármi, amibe belekapaszkodva vissza lehetne húzni a tolóajtót. Vagyis, bezártam magam és nincs visszaút. Vigasztalásomra Székely Mihály Sarasztrót énekl nekem. Egy vékonyka fehér kórházi ingben, mezítláb járom-lebegem körbe-körbe a szobát, próbálgatom a tolóajtókat odébb csúsztatni. Csengő

nincs, de hová is szólna, hiszen nem is tudom, hogy hol vagyok. Vissza kell feküdnöm az ágyba, de így is fázom. Megint a kiabáláshoz folyamodom, mint az ébredező szobában. Csak most észlelem, milyen alacsony a mennyezet. „Aida, merre jársz”? Szól hozzám Radames a negyedik felvonásban. A kriptára, amelynek súlyát a mellkasom fogjafel, nehezedik a haldokló Radames. Együtt halunk meg. Elégtételt érzek. Erre vágytam. De ki is ez a Radames? És ki vagyok én? Megöleljük egymást, miközben fehér rózsaszirmok hullanak alá, „pace, pace, pace, pace”. Aztán arra ébredek, hogy egy mobiltelefont szorongatok a kezemben. Nem felejtettem el Vera telefonszámát. „Szabadíts ki! – mondom a telefonba. Katasztrófa-helyzet van, és én a kövek alatt betemetve fekszem.” A telefon nem felel, de pillanatok múlva hallom a közeledő cisz-gisz-szirenát. A katasztrófa-elhárítás lehallgatta a telefonomat – ez egyértelmű. A hangom tehát hallható, de én magam észlelhetetlen vagyok. Összefonódva-lebegve hagyjuk el – Radames és én – a hatodik ágyat, a kupola légtérét, tolóajtóstul, karmesterestül.

A hetedik ágyban kötünk ki.

Per analógiám

JÓZSI (*Bábuhoz*) Meglásd, hazaviszlek.

JÓZSI (*Professzorhoz*) Haza szeretnék menni.

PROFESSZOR Az ki vagy mi ott, a póráz végén?

JÓZSI Az egy bábu, húzom magam után. Hazavinném magammal.

PROFESSZOR Jól van, Józsikám. Látom, kitisztult a fejed, és tudod, hogy ez egy bábu és nem élőlény, mint ahogy betegségemben hitted.

Megkapják a szükséges papírokat, és mennek. Egyre jobban sietnek.

JÓZSI (*húzza Bábut, nyelvével csettint hozzá. Háttá-hátra pillant. Közelebb hajol Bábuhoz, szaporázza lépteit*) Öregem, ezt jól átejtettük! Most hazamegyünk és főzök neked ebédet. Akkor is, ha ő azt hiszi, hogy te csak egy bábu vagy.

A hetedik ágyban már egyedül vagyok. Ki az a Józsi, ki a gazdája? Csak egy minta. Hallucinációim a valóságra, ebben biztos vagyok. De a valósággal szembejáruló vagyok, amikor álomnak minősítem a Dómot, a két lakást, a napszakokat, a barnahajú kislányt, a zsidóságot, Sarastrót, a katasztrófa-elhárítást. Ők bolondok, a külvilág, akik azt hiszik, hogy ez mind csak a betegségem része, és én úgy teszek, mintha elhinném a sok badarságukat.

Nem kívánok tovább bolyongani. Végre azok közt vagyok, akiket én választottam ki magamnak.

Meg kell tennem az utat visszafelé is, míg el nem érem a szecessziós stílusú kétszárnyú mahagóni ajtót. Ha a vándorlás nagyon nehéz lesz, akkor is.

Genezis. Teremtés. Csak én. Csak nekem szól az idő eleje és vége. Kezdetben teremté Isten az mennyet és az földet... akkor mondá az Isten: „Legyen világosság és lőn világosság” És megindul az ÉN IDŐM. Lassú, nagyon lassú pörgésű évek, hónapok, hetek, órák, percek. Mit nagyítsak ki ebből a hosszú, mégis nagyon rövid kavalkádból?

A többiekről

Azokról, akiket példaképemül fogadtam, akik beépültek identitásomba, akik ily módon részeim lettek. Sokan vannak, elmondom őket, ha nem is valamennyit.

K.B. Amikor megszülettem, ő a kiterjedt rokonság középkorú tagja volt. Csodabogár – mondták. Mert vörös zászlót lobogtatva, gyalogosan lépte át Vlagyivosztokon, Indián keresztül az első világháború után orosz hadifogságból hazatérve a magyar, akkor már a csehszlovák határt. A határőrség megtapsolta, szülővárosába már kísérettel vonult be és maradt élete végéig a kapitalista forradalmár. Egészen a Molotov-Ribbentrop paktumig. Ekkor hagyta el az addigi álomvilágot és szentelte magát a legnagyobb veszélyek közepette is (“felkoncoltatik”) az üldözöttek mentésének. Míg végül ő maga is áldozat lett. Jelentéktelen külseje volt, de gondolataimban óriás termetű és hős, aki a hétfejú sárkánytól sem riad vissza. Hőstetteiről városszerte legendák keringtek, talán ez okozta vesztét.

L. E. Öreg özvegy asszony. Unokája lehetnék. De csak a tanítványa vagyok az első elemiben. E. néni mindig a padok között sétált. Egyszer a szoknyája (fekete-szürke kockás) egy padból kiálló szögbe akadt és elszakadt. Felkiáltott: Most holnap mit veszek fel?

Másnap izgatottan lestem, mit vett fel. A szakadás alig látszott. Nagyon szépen meg volt varrva. Leszek-e én is ilyen ügyes, ha nagy leszek? (Nem lettem.) L.E. már régen nyugdíjban volt, amikor én még mindig rendszeresen látogattam. Számomra egész generációjának pars pro totoját jelentette. 107 évesen halt meg egy aggok házában. A gyerekeit túlélte (három lánya volt). 100. Születésnapjára sötétszürke szoknyát vittem neki ajándékba. Nagyon örült, de a szakadt szoknyára nem emlékezett.

Aztán sok-sok példakép következett. Politikaiak, udvarlók. Mind átmenetieknek bizonyultak, 20 éves korom körül egyetlen barátnőm akadt fenn a rostán. R.Zs. Nem voltak látványos gessziói csak éppen minden tetteben és szavában korrekt volt. Még fiú-ügyeiben is. Nem vette el más udvarlóját. És soha nem hazudott. Akkor sem, ha a boldogsága függött tőle. Egyetlen ígéretét nem tartotta meg. Amikor a téglagyárban a pribékek a vagon felé terelték, hátra szólt a semminek, „visszajövök”. Nem jött vissza.

F.Gy., B.I., R.N., P.P. jó barátaim, egyetemista fiúk. Olyanná akartam válni, mint ők. Úgy véltem, önáluk okosabb, műveltebb fiatalok nem is léteznek. Érettségi után voltam, és mindent elolvastam ami a kezembe került a Városi Könyvtárban: filozófiát, pszichológiát, szociológiát, még teológiát is.

Olvastam, olvastam és én is az egyetemre készültem. Aztán minden másképp lett. Évekig nem akadt minta, mígnem – továbbtanulás helyett – férjhez mentem. De minnek is, hiszen csakhamar elváltam, Mert az igazit, gyerekeim apját, B.-t későn találtam

meg.

50 éves együttlét nem koptatta meg kapcsolatunkat. Még az sem, hogy B. J.-t – aki a főnököm volt –, mindenkinél jobban tiszteltem. B.J. elkötelezett marxista volt, bárhol kiállt az ideológia mellett, de nem hallgatta el, ami éppen az általa szentnek tartott elmélettel nem volt összeegyeztethető. Például, az, hogy bizonyos illetékesek engem nem tartottak alkalmasnak, hogy a minisztériumban kapjak egy icike-picike állást. Nem csoda: papokkal és apácákkal is érintkeztem. Ki tudja, mit csinálok velük, vagy ők velem? B.J. úgy harcolt értem, mint egy oroszán a kölykéért, de én ezt csak évek múlva tudtam meg, amikor kiosztották a káderlapokat. A sorsom eldöntésének napján csak ültem B.J. Titkárságán és vártam, hogy szólítanak a fő kádereshez. Egész nap ott ültem, nagyon éhes voltam és nem szólított senki. B.J. sokszor átment a szobán, arca lángolt, hozzám nem szólt, bezárkózott a szobájába. Aztán egyszerre, bőven munkaidő után, hívtak egy nagyon elegáns szobába, mintha nem is iroda lett volna, Két kövér idősebb férfi feltett néhány kérdést a múltamra vonatkozóan, – amit úgyis tudtak –, majd közölték a beosztásomat és fizetésemet. Felvettek. Az elkövetkező harmincöt év a tanulásé, az ambiciózus munkáé és talán meg sem érdemelt előmenetel volt. Sok jóval és sok rosszal. B.J. régen meghalt.

Aztán tovább sok-sok példakép, egészen a mai napig. Most már csak fiatalok vannak. Mindenki gyerekem, unokám lehetne, és tapasztalataim alapján csak dicsérni tudom, ahol szidják őket.

Vándorlásom egyre gyorsul. Mint a távíróoszlopok a vonatból nézve, úgy vonulok a rokonok, barátok, munkatársak, ismerősök sorfala között egyre messzebbre a bolyongás kezdetétől. Ott vannak mindannyian, életkoruk azonos és egymást is mindannyian ismerik.

Finale

A bal öklöm, benne a tüvel, ott hever a deszkán. Érzem, ahogyan kihúzzák belőle a tűt. A kéz változatlan mozdulatlansággal a helyén marad. Két gumikesztyű éles csattanással ér le a műtőterem padlójára, „...ssza meg!”

A műtősnő csodálkozó arckifejezéssel néz fel a professzoromra. Lehajol és felveszi a gumikesztyűket. A fekete bajusz (nem festett) könnyektől fénylik.

„Az időzítést nem így akartam. Bocsánatot kérek, sajnálom.”

A kétszárnyú, szecessziós stílusú mahagóni ajtó méltóságteljesen siklik felém, miközben lassan nyílik.

Látom, hogy ott benn már várnak rám. Beszippant az ajtó. Megérkeztem, otthon vagyok.

Készült 300 példányban

**Ez a
175
példány**

**ISBN 963 430 850 3
ISSN 0866-4420**

Felelős kiadó a szerző

Felelős szerkesztő Tabák András

**2003 Vasas-Köz kft nyomda
Felelős vezető Badó Géza**

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság

**A sorozat új és régebbi kötetei megvásárolhatók
vagy megrendelhetők az Ezredvég c.
folyóirat kiadóhivatalában.: 1082 Budapest,
Baross utca 61.**
